

یافته های نو در روان شناسی

سال هفتم. شماره ۲۱. زمستان ۱۳۹۰

صفحات مقاله: ۶۴-۴۷

تاریخ وصول: ۱۳۹۰/۱۰/۲۷ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۲/۵

شناسایی نیازهای فرهنگی آموزشی و پژوهشی دانشجویان کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی

دکتر علیرضا عصاره *

دکتر ناصر سراج خرمی **

دکتر مسعود برومند نسب **

نسیم حزین **

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی نیازهای فرهنگی آموزشی و پژوهشی دانشجویان رشته های کارشناسی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی در سراسر کشور انجام پذیرفته است. روش پژوهش توصیفی از نوع زمینه یابی می باشد، جامعه ی پژوهش شامل کلیه ی دانشجویان کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی بود؛ آزمودنی ها از ۲۱ واحد دانشگاهی در ۱۲ منطقه دانشگاهی سراسر کشور با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای انتخاب گردیده اند. تعداد کل نمونه مورد آزمون ۴۶۱۵ نفر می باشد. ابزار پژوهش یک پرسشنامه محقق ساخته با مقیاس لیکرتی پنج درجه ای، شامل ۳۴ گویه می باشد که در ۳ مؤلفه یا خرده مقیاس نیازهای فرهنگی، نیازهای آموزشی و نیازهای پژوهشی، تنظیم گردیده است. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از روش ها و شاخص های ۱- آمار توصیفی شامل فراوانی مطلق، درصد، میانگین، انحراف معیار، جداول ۲- آمار استنباطی شامل آماره های پارامتریک آزمون t دو گروه مستقل، آزمون تجزیه و تحلیل واریانس یک طرفه (آنوا) و آزمون پیگیری شفه صورت گرفته است. یافته ها نشان می دهد که دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی: نیازهای آموزشی با فراوانی ۹۴/۷۵٪، نیازهای پژوهشی با فراوانی ۹۴/۱٪، و نیازهای فرهنگی با فراوانی ۹۴٪ را به عنوان تقدم نیازهای خود برگزیده اند. همچنین از دیدگاه دانشجویان بین نیازهای فرهنگی، آموزشی و پژوهشی تفاوت معناداری وجود دارد.

واژه های کلیدی: نیاز، نیاز فرهنگی، آموزشی و پژوهشی، دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی

*دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

**دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول، عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول، دزفول، ایران.

**دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول، مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول، دزفول، ایران.

مقدمه

دانشجویان منابع پویا و جوانی هستند که اولاً به عنوان انسان دارای نیازهای اجتماعی و فرهنگی بوده و ثانیاً به دلیل شرایط خاص تحصیلی و موقعیتی، نیازهای منحصر به فردی دارند که تاحدی این شرایط خاص مغفول مانده است. از آنجایی که هدف اصلی آموزش عالی، پرورش نیروی انسانی ماهر می باشد و پرورش یک جریان چند بُعدی و همه جانبه در زمینه های جسمانی، شناختی، عاطفی، اخلاقی و به ویژه فرهنگی و اجتماعی می باشد لازم است ابعاد مربوطه مورد توجه خاصی قرار گیرد. تربیت یک جامعه، منوط به گذار از مراحل فکری و عملی است و برای توسعه جامعه نیز انسان ها باید تربیت شوند (خرازی، ۱۳۸۸). در سال های پس از انقلاب، فرهنگ حداقل به صورت نظری در صدر موضوعات مورد توجه بوده است و در دوره های گوناگون در بسیاری از گفتارها و تحلیل های رسمی و غیر رسمی بر اهمیت مسائل فرهنگی تأکید شده است. آگاهی های اجتماعی - فرهنگی مجموعه گسترده ای از شناخت اجتماعی انسان را در تمامی مراحل اجتماعی شدن شامل می شود. در جهان امروز که نقش و نیروی اجتماعی فرهنگ نسبت به گذشته به مراتب افزونتر شده است، ضرورت هماهنگی و همسویی صاحب نظران و کارشناسان و برنامه ریزان هر کشور با نیازهای فرهنگی جامعه نیز بیشتر احساس می شود. جامعه رشد یافته، جامعه ای است که بتواند نیازهای فرهنگی خویش را در رهگذر حیات و حرکت اجتماعی باز شناخته، از تظاهرات و تمایلات کاذب یا گذرا تفکیک کند و قدرت پاسخگویی به این نیازها و بهره گیری از آنها را در جهت رشد و کمال معنوی و مادی دارا باشد (مسجد جمعی، ۱۳۸۷). برای فرهنگ^۱ در حدود دو بیست و پنجاه تعریف ارائه کرده اند؛ از جمله: کلیه دستاوردهای مادی و معنوی هر جامعه، اعم از دانش، هنر، اخلاقیات، قواعد، آداب و رسوم، عبادات و دیگر قابلیت های اکتسابی، که از نسلی به نسل دیگر انتقال می یابد (جاودانی شاهدین، ۱۳۸۳). فرهنگ مجموعه ای از آگاهی ها (شناخت ها) و رفتارهای فنی، اقتصادی، آیینی (شعایر)، مذهبی، اجتماعی و غیره است که جامعه ی انسانی معینی را مشخص می کند (پانوف؛ به نقل از عسکری خانقاه، ۱۳۶۸، ص ۱۰۳). تعاریف مختلف و متفاوت از فرهنگ بیانگر این مطلب است که تمام دستاوردهای مادی و معنوی بشر در طول تاریخ در قالب اصطلاح فرهنگ قابل تعبیر است؛ به همین سبب تعریف ذکر شده در فرهنگ مردم شناسی میشل پانوف را می توان تعریفی جامع از فرهنگ دانست. تعاریف مطرح شده درباره فرهنگ، بیانگر آن است که فرهنگ با زندگی اجتماعی ملازم است. به عبارت دیگر بدون در نظر داشتن فرهنگ، حیات انسانی معنا و مصداق پیدا نمی کند. زندگی فرهنگی در هر جامعه در دو بعد: فعالیت و مشارکت در تولید فرهنگی و خلاقیت فرهنگی نمود پیدا می کند (اسماعیلی، ربیعی، ۱۳۸۷: ص ۱۰۷). هر فرد بر حسب موقعیت اجتماعی، دانش و تجربه شخصی خود، نیازها و تقاضاهای فرهنگی خاصی را طلب میکند. منظور از نیازهای فرهنگی، انتظاراتی است که افراد در خصوص گذران اوقات فراغت داشته و با استفاده از ابزارها، کالاها و خدمات فرهنگی به تکمیل اوقات فراغتی خود می پردازند. این فعالیتها را میتوان در قالب فعالیتهای ذیل طبقه بندی کرد: الف) فعالیت مذهبی - ملی ب) فعالیت اجتماعی ج) فعالیتهای

ورزشی (د) فعالیتهای تفریحی (ه) فعالیت های هنری (اسماعیلی، ربیعی، ۱۳۸۷: ۱۰۷). از سوی دیگر در شرایط متحول جهان امروز، اساسی ترین عامل تعیین کننده پیشرفت و توسعه جامعه مسئله چگونگی برخورداری از اطلاعات، دانش، پژوهش و وضعیت نیروی انسانی کارآمد است (هیلیارد^۱، ۲۰۰۴).

همانند سایر مفاهیم و واژه های متداول، در خصوص مفهوم «نیاز^۲» توافق عمومی وجود ندارد. به عبارت دیگر، فهم و مفهوم نیاز تا حدود زیادی بستگی به برداشت ما در خصوص نیازها و اینکه آن را در چه جامعه یا حوزه ای مورد بررسی قرار می دهیم، دارد. اصولاً هر تکنیک نیازسنجی بر تعریف خاصی از نیازها و قلمرو و حدود آن مبتنی است، از این رو ضرورت دارد که نظریات و عقاید مختلف در ارتباط با مفهوم نیاز و در نتیجه نیازسنجی مورد بررسی قرار گیرد. ساروخانی به نقل از آلن نیاز را در سه بخش تعریف می کند: الف) نوعی احساس فقدان یا حرمان ب) واژه ای که بیانگر حالت موجودی است که از خارج و در برابر آنچه در جریان تحقق اهدافش کم دارد به او نگریسته می شود. پ) با این واژه، میتوان چیزی را مطرح نمود که یک موجود برای زندگی بدان نیازمند است، نظیر اکسیژن (آلن، به نقل از ساروخانی، ۱۳۶۶: ص ۴۲۲). آبراهام مازلو^۳ معتقد است که نیازها از یک سلسله مراتب برخوردارند؛ به زعم وی این سلسله مراتب به شرح زیر است: نیازهای فیزیولوژیکی، نیازهای ایمنی، نیازهای اجتماعی، نیازهای احترام و نیازهای خودیابی (علاقه بند، ۱۳۸۲: ص ۳۰). شعاری نژاد در اثر خود با عنوان «فرهنگ علوم رفتاری»، در ذیل واژه نیاز مینویسد: «حالتی که با احساس فقدان یا خواستن چیزی یا لزوم انجام دادن کاری مشخص میشود. در چنین حالتی، مفهوم نیاز با مفهوم انگیزه مترادف میگردد» (شعاری نژاد، ۱۳۶۴: ص ۲۶۸). از نظر اتکینسون^۴ و همکارانش، نیاز عبارت است از «هرگونه فقدان یا کمبود احساس شده توسط فرد که مغایر با رفاه او باشد» (شعبانی، ۱۳۸۰: ص ۳۹). ساند هو^۵ معتقد است که ویژگی نیازهای انسانی، دارای خصوصیات زیر می باشد: تمام مردم نیازهایی دارند؛ نیازها بیانگر فاصله بین وضع موجود و وضع مطلوب هستند؛ نیازها در یک طبقه بندی معمولی به سه دسته فیزیکی، اجتماعی و ادغامی تقسیم می شوند؛ نیازها میتوانند دارای ماهیت انفرادی باشند یا بین اعضای گروهها مشترک باشند نیازها به مرور زمان تغییر میکنند؛ نیازهای مردم با افزایش سن و ایجاد تغییرات اقتصادی و اجتماعی تغییر میکنند؛ اهمیت نسبی نیازها از شرایط فیزیکی و هنجارهای فرهنگی تأثیر میپذیرد (ساند هو، ۱۹۹۴). در تحلیل جامعه شناسی، ساختارها و شرایط اجتماعی موجب نیازها میباشند. تالکوت پارسونز^۶ جامعه شناس کارکرد گرای ساختی، انواع نیازهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را از یکدیگر متمایز میسازد. به زعم او، محور نیازهای فرهنگی و اجتماعی «نفوذ در تعاملات و اندیشه و پابندی به ارزشها» میباشد. وی نفوذ به ارزشها را مهمترین خواسته های مطلوب یک جامعه میداند (روشه^۷، ۱۳۷۶: ص ۱۳۵). انسان ها از طریق تجربه، رشد، و جامعه پذیری، نیازهای اجتماعی را کسب

1. Hilliard
2. Need
3. Abraham Maslow
4. Etkinson
5. Sand hu
6. Talcott Parsons
7. Roche

می کنند. نیازهای اجتماعی در اوایل کودکی تعیین نمی شوند، بلکه به مرور زمان تغییر می کنند (ریو^۱، ۱۳۸۵).

به طور کلی برداشت‌ها و تعاریف ارائه شده در خصوص نیازها (خصوصاً از نقطه نظر اجتماعی آن) را می توان به چهار دسته طبقه بندی نمود:

- نیاز به عنوان فاصله بین وضع موجود و وضع مطلوب: یکی از متداول ترین و مقبول ترین تعاریف از نیازها، تعریف پیشنهادی «کافمن^۲» می باشد.

همانطور که برادشاو^۳ (۱۹۷۲) خاطر نشان ساخته است، تعریف نیازسنجی به عنوان تعیین فاصله بین وضع موجود و وضع مطلوب، تعریف جامع و کاملی نیست. پس باید تعریف فوق نیازسنجی را اصلاح کنیم. از این رو نیازسنجی عبارت از فرآیند تعیین اهداف، مشخص کردن وضع موجود، اندازه گیری نیازها و تعیین اولویت‌ها برای عمل است.

- نیاز به عنوان یک خواست^۴ یا ترجیح: از دیدگاه دوم تعریف نیاز عبارت از خواست یا ترجیح است، آنچه هسته اصلی در این نظریه را تشکیل می دهد آن است که نظریات و عقاید افراد و گروه‌ها در خصوص نیازها کانون اصلی نیازسنجی است و نه فاصله یا شکاف بین وضع مطلوب و وضع حاضر (سوارز^۵، ۱۹۹۱).

- نیاز به عنوان یک عیب^۶ یا نقصان: به زعم «اسکریون^۷» (۱۹۷۵) نیاز هنگامی مطرح می شود که در یک مورد خاص، سطح حداقل رضایت بدست نمی آید و یا نمی تواند بدست آید.

- برداشت ترکیبی: چهارمین برداشت از نیازها، نوعی رویکرد ترکیبی است. از این دیدگاه موقعیتهای مختلف، جامعه مورد نظر، نوع نیازها، و پارامترهای عدیده دیگر، برداشت‌ها را از نیازها و نیازسنجی شکل می دهند.

از نظر «برادشاو»، نیازهای مختلف در یکی از طبقات زیر قابل جایگزینی یا دسته بندی می باشد:

الف- نیازهای هنجاری، ب- نیاز احساس شده، ج- نیازهای بیان شده یا مورد تقاضا، د- نیازهای مقایسه‌ای، ه- نیازهای پیش بینی شده یا مورد انتظار (فتیحی و اجارگاه، ۱۳۷۳).

شیوه‌های متنوعی در اختیار پژوهشگران قرار دارد که دامنه آن، از کاربرد مصاحبه و سؤال در ارتباط با «چستی» نیازهای آموزشی تا تکمیل پرسشنامه و مقیاس‌های نظری از سوی مریان، صاحب نظران مسائل و توسعه و تکنولوژی آموزشی، فراگیران و اولیاء آنان و نیز کسب داده‌های تجربی در زمینه عملکرد فراگیر تغییر می کند (رخشان، ۱۳۷۰). برای طراحی موفقیت آمیز آموزشی، حتی المقدور وجود اطلاعات مستند و معتبر ضروری است. بیان صرف هدف‌ها، ارزش و اعتباری بدان‌ها نمی بخشد. همچنین در طرح برنامه درسی تأکید بر تناسب دانش و فناوری با نیازهای محلی و ترجیحات فرهنگی است (آقازاده و

1. Reeve
2. Kaufman
3. Bradshaw
4. Want
5. Suarez
6. Deficit.
7. Scriven, M.

عصاره، ۱۳۸۸). می توان بطور فرضی این فواصل را در یک نظام آموزشی تا بی نهایت ملحوظ نمود، اما در تدوین مهارت ها، دانش ها و نگرش های مورد نیاز فراگیران، چیزی جز شکست نصیب برنامه ریز نخواهد گردید. در تشریح تحلیل اختلاف (برآورد نیازها)، و در تلاش برای کسب موفقیت آموزشی، حتی الامکان باید نظرات و نیازهای گروه های دست اندر کاران (سیستم های تابع و مربوط) در نظام آموزشی را منظور نمائیم. این گروه ها به صورت محدود عبارتند از: ۱- فراگیران. ۲- اولیاء و صاحب نظران مسائل روانشناختی و اجتماعی. ۳- مربیان (حمیدی، ۱۳۷۴).

«کافمن، کوریگان و جانسون» (۱۹۶۹) مدلی را بر پایه طرح اولیه «هانا» (۱۹۶۶) برای برآورد نیازهای آموزشی پیشنهاد کرده اند که این مدل یا طرح دارای سه بعد هم ارز در تدوین و طراحی یک برنامه آموزشی است. این سه بعد عبارتند از: بعد مربی (مجری فراگرد آموزشی)، بعد فراگیر، و بعد جامعه. ساختار اساسی این طرح بدین نحو است که نقطه ورودی منطقی در صورتی که تنها از یک نقطه باشد، از «بعد جامعه» خواهد بود. با این حال هر بعدی از این مثلث را می توان مبنا قرار داد. در این طرح لازم است اختلاف ها را برای هر متغیر گردآوری و ثبت کرد. این مدل برآورد نیازها، روی ماهیت تعاملی منابع متعدد نیازها، در یک نظام آموزشی مسئول تأکید می ورزد.

همچنان که اشاره شد، بر پایه تغییر برنامه ها، می توان جای ابعاد این طرح را تغییر داد.

ماهیت معرفتی که آموخته می شود:

ماهیت جامعه مورد نظر

↑

نمودار تجسمی از رابطه بین سه متغیر اصلی برای برآورد نیازها

در این نمودار «ورودی» تغییر آموزشی بصورت قراردادی مشخص شده و بنابراین، بعد برآورد نیازها از جامعه به مربی یا فراگیر تغییر می یابد. با توجه به ساختار فوق، «ماهیت معرفت» یا محتوای آموزش تنها پس از آن که ابعاد جامعه، فراگیر، و مربی تعیین شدند، معلوم و مشخص می گردد. با کاربرد چنین مدلی در برآورد نیازها، طراح آموزشی قادر به تعیین و تشریح اختلاف ها در هر یک از این سه بعد بوده، آنگاه در رفع هر یک از اختلاف ها در زمینه هر سه متغیر خواهد کوشید.

قدر مسلم در دنیای وسیع ارتباطات اینترنتی و اطلاعات عمومی، شناخت نیازها و مسائل و مشکلات فرهنگی جوانان در دانشگاه و برنامه ریزی برای کاهش آنها، سلامت روان و شادابی نسل جوان را تضمین می نماید و می توان با بهره برداری از استعداد های نوجوانان، این سرمایه های ملی به سوی ترقی و کمال و بالندگی راه یافت. بدون تردید هیچ نظامی نه توانسته و نه می تواند همه نیازهای فرد و جامعه

را با زیر مجموعه گسترده آن مرتفع کند. به همین دلیل اولویت بندی نیازها ضرورت می یابد. اولویت بندی نیازها به معنی ترجیح مطلق یک نیاز بر نیاز دیگر نیست بلکه تشخیص مهمترین نیازها، تعیین نقاط اشتراک نیازها و سنجش نسبت توجه به هر نیاز در هدفگذاری برنامه ها است. مهمترین نیاز به معنی نیازی است که رفع نشدن آن می تواند مشکلات بیشتری برای فرد نیازمند به وجود آورد. در تحصیل فرد در دانشگاه، فضای موجود در دانشگاه، ارتباط با اساتید، دانشجویان، منابع درسی و رویدادهای فرهنگی اجتماعی به وقوع پیوسته در آن، در شکل گیری نیازهای اجتماعی - فرهنگی نقش تعیین کننده ای را ایفا می نماید. همچنین باید اشاره کرد که یکی از مهمترین وظایف و مسولیت های دانشگاه ها به منظور پرورش انسان ها، تعیین و تشخیص نیازهای دانشجویان است تا از رهگذر تامین آنها و پاسخ دادن به نیازهای دانشجویان بتوان به تربیت صحیح و موفق آنها که در واقع نسل های آینده کشور هستند پرداخته شود. به همین دلیل اولویت بندی نیازها ضرورت می یابد.

شناسایی نیازهای فرهنگی و انتظاراتی که دانشجویان جهت گذران اوقات فراغت دارند جزء ضرورت های هر گونه برنامه ریزی در حوزه ی آموزش عالی به شمار می رود. برنامه ریزان با شناخت ابزارها، کالاهای و خدمات فرهنگی مورد علاقه دانشجویان می توانند زمینه ی مناسب را جهت تکمیل اوقات فراغت دانشجویان فراهم سازند. نیازهای آموزشی از جمله مهمترین نیازها در مقاطع مختلف تحصیلی به شمار می آیند. در حوزه آموزش عالی به لحاظ کاربردی بودن معلومات فارغ التحصیلان و ورود آنان به بازار کار و جامعه، اهمیت بررسی و شناسایی نیازهای آموزشی بیشتر جلوه گر می باشد. مک کلنی^۱ (۱۹۸۸) از جمله ویژگی های یک آموزش عالی موفق را در توجه به نیازهای آموزشی جامعه و فلسفه دانشجو محوری میدانند. بررسی و شناسایی نیازهای پژوهشی نیز به لحاظ پیشرفت علم در حوزه های گوناگون در دنیای کنونی از جایگاه ویژه ای برخوردار می باشد. امروزه پژوهش جز لاینفک تحصیلات به شمار می رود. اهمیت آموزشهای تجربی و اینکه بسیاری از مهارت های مورد نیاز بازار کار در کلاسهای درس و در طی دوره های آموزشی مربوطه آموختنی نیستند نیاز به برنامه ریزی تکمیلی برای پر کردن خلا آموزش مهارت های قابل انتقال^۲ را نشان می دهد (شجاع نوری، الصباح. نوریان، ابراهیم، ۱۳۷۹). از طرف دیگر اگر چه منابع مالی یگانه شاخص کیفیت دانشگاهی محسوب نمی شود اما حفظ کیفیت برنامه های دانشگاهی با توجه به افزایش تعداد دانشجویان و نیازها و انتظارات متنوع و متکثر ارتقای کیفیت، به منابع مالی کافی و همچنین فضای فیزیکی مناسب دانشگاهی نیازمند است (استفن^۳، ۲۰۰۶). در تشریح تحلیل اختلاف (برآورد نیازها)، و در تلاش برای کسب موفقیت آموزشی، حتی الامکان باید نظرات و نیازهای گروه های دست اندر کار (سیستم های تابع و مربوط) در نظام آموزشی را منظور نمائیم. این گروه ها به صورت محدود عبارتند از: ۱- فراگیران. ۲- اولیاء و صاحب نظران مسائل روانشناختی و اجتماعی. ۳- مربیان یا مجریان فراگرد آموزشی (حمیدی، ۱۳۷۴). در خصوص شناسایی نیازهای فرهنگی آموزشی و پژوهشی، پژوهشهای متعددی صورت گرفته

1. Mc clenney
2. Transferable skills
3. Stephen

است. از آن جمله می توان به پژوهش مهدوی (۱۳۷۸) تحت عنوان آسیب شناسی فرهنگی دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی اشاره نمود. نتایج این پژوهش بیانگر وجود مسائل و مشکلات عدیده فرهنگی بسیاری در بین جوانان می باشد و پژوهشگر پیشنهاد می نماید که دانشگاه باید بتواند ارزش ها، نگرش ها، و هنجارهای مورد نیاز جامعه و نسل های بعدی را در دانشجویان درونی کند و آنها را افرادی خلاق، نوآور، آینده نگر و با دیدی گسترده و در عین حال پایمند و دغدغه مند نسبت به میراث فرهنگی و دینی کشور خود تربیت کند و مهارت های لازم را در آنها به وجود آورد. عبدالله عموقین (۱۳۸۰) در پژوهشی که تحت عنوان بررسی نیازهای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز به منابع اطلاعاتی و نقش کتابخانه های دانشگاه در تامین آن نیازها انجام شده است، نشان داد که مهمترین انگیزه و هدف پاسخگویان از جستجوی اطلاعات در مقطع تحصیلی دکترای، انجام کارهای پژوهشی و انتشار آثار علمی و در مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد انجام کارهای پژوهشی و انجام پروژه های درسی می باشد. میرزایی (۱۳۸۱) در پژوهشی تحت عنوان بررسی نگرش فرهنگی دانشجویان کارشناسی روزانه دانشگاه تبریز و برخی عوامل مرتبط بر آن بیان میکند که نتایج پژوهش در عین حالی که موید تداوم باورها و عواطف دینی در جامعه دانشگاهی است، نشان دهنده رشد نوعی تفکر جدید دینی است که در صدد کاهش نقش دین در امور اجتماعی خارج از نهاد دین، خصوصی تر شدن آن و نیز کاهش نفوذ نهادها و قرائت های سنتی از دین است. موحدی (۱۳۸۳) در پژوهشی تحت عنوان تعیین ویژگی های فرهنگ ملی - اسلامی (با نگاهی به ربط این ویژگی ها با توسعه در مرکز طرح های پژوهشی شورای انقلاب فرهنگی انجام یافته است، نتیجه می گیرد که به کارگیری استراتژی ها و الگوهای توسعه غربی در بسیاری از کشورها، به خصوص کشورهای جهان سوم، موفقیت آمیز نبوده اند. به اعتقاد وی باید پذیریم که استراتژی ها و الگوهای توسعه که رویکرد تحول جامعه به سوی وضعیتی بهتر را ترسیم می کنند، باید ناظر بر فرهنگ هر جامعه باشند. حمیدی (۱۳۸۴) در پژوهشی با هدف شناسایی نیازهای نوجوانان مناطق محروم از منظر خود نوجوانان برای برنامه ریزی و طراحی خدمات مناسب تر در اردوهای تابستانی برای گذران اوقات فراغت، به این نتیجه دست یافت که نیازهای آموزشی - تحصیلی و نیازهای فرهنگی - اجتماعی از جمله نیازهای نوجوانان به شمار می روند. احمدی و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهشی با هدف مقایسه آسیب پذیری فرهنگی و اجتماعی دختران و پسران نوجوان و جوان شهرهای مختلف کشور به این نتایج دست یافت که ۱۲/۵٪ جوانان مورد بررسی دارای آسیب پذیری زیاد و خیلی زیاد هستند. همچنین ملاحظه شد که در ابعاد عدم رعایت حجاب و پوشش اسلامی، گرایش به اعتیاد، تصور از خود، ارتباط با دوستان ناباب، داشتن نگرش فمینیستی، گرایش به استفاده از ماهواره و رسانه های خارجی، لذت طلبی و مادیگرایی، ارتباط با جنس مخالف، ضعف هویت ملی و نحوه گذران اوقات و در غرب گرایی و قانون گریزی فراغت، تفاوت معنی داری بین دختران و پسران از نظر میزان آسیب پذیری وجود دارد. اسماعیلی و ربیعی (۱۳۸۷) در پژوهشی با هدف سنجش نیازهای فرهنگی - اجتماعی دختران دانش آموز شهر اصفهان به شناسایی و گروه بندی نیازهای آنان پرداخته است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که دانش آموزان نیازهای عاطفی - روانی، نیازهای اجتماعی، نیازهای اقتصادی و نیازهای فرهنگی را

به ترتیب در اولویت اول تا چهارم قرار داده اند. جینگ ونگ^۱ (۱۹۹۴) در پژوهشی با بررسی برنامه های درسی و چگونگی تصمیم گیری آنها در آموزشی عالی چین به این نتیجه دست یافت که مشکل اساسی برنامه های درسی آموزش عالی چین، عدم تطابق برنامه های آموزشی و درسی با فرصتهای شغلی و عدم رضایت فارغ التحصیلان از مطالعات خود می باشد (عارفی: ۱۳۸۳، ۳۳). لی کویانگ^۲ (۲۰۰۰) در پژوهش که در تایوان در خصوص نیازسنجی فرهنگی دانشجویان خارجی انجام داد ۴۸۹ دانشجوی خارجی را در این مطالعه مورد بررسی قرار داد که یافته ها حاکی از آن بود که بانوان در تطبیق با شرایط جدید بهتر می توانند خود را تطبیق دهند؛ همچنین در این پژوهش عمده نیاز دانشجویان توجه به قید فرهنگی و ارزش گذاشتن به فرهنگهای مختلف را نشان می دهد. شهرداری ایالت نیوسارث ولز امریکا با نظارت اشلی فراست^۳ (۲۰۰۲) در پژوهشی دو هدف عمده تبیین نیازهای فرهنگی جوانان و تدوین راهکارهای دستیابی به این نیازها را مورد توجه قرار داد؛ یافته های این پژوهش نشان می داد که ۴۷٪ از آزمودنیهای شرکت کننده در این پژوهش علاقه مند به انجام فعالیتهای اجتماعی مشترک با مسئولین ایالتی بوده اند، همچنین آنان علاقه مند به فعالیتهای تفریحی بعد از کلاسهای آموزشی و توجه به مهارتهای شهروندی نیز بوده اند. کمترین درصد پاسخها با ۲٪، رفتن به مراکز خرید عمده را به عنوان نیازهای اجتماعی و فرهنگی خود انتخاب کردند. دانشگاه تکنونوری توسط آن ران و ویو ادوارد^۴ (۲۰۰۶) در پژوهشی بالاترین نیازهای فرهنگی دانشجویان را، توجه به مهارتهای مطالعاتی و ارتباطی با ۴۹٪ و همچنین کارهای گروهی با ۳۷٪ مشخص نموده است؛ پایین ترین نیاز آنها نیز به ارتباط مطلوب با اساتید با ۱۷٪ اشاره می کند. توجه به مهارتهای مطالعاتی و توجه به کارهای ادبی - ملی با ۱۱٪ در مراحل بعدی قرار دارد. مؤسسه تحقیقاتی آموزشی جی اس ای با نظارت تری گرین^۵ (۲۰۰۸) در پژوهشی به این نتیجه دست یافت که آزمودنیها توجه به مهارتهای شهروندی و اثر گذاری رفتار شهروندان بر محیط اجتماعی را با ۴۱٪ فراوانی، و پس از آن فراگیری روشهای بهبود زندگی خانوادگی و زناشویی با ۳۸٪ را در اولویت قرار داده اند. برندان بار تام^۶ (۲۰۰۹) در پژوهشی که در دانشگاه ولور همپتون انگلیس انجام شد به بررسی نیازهای فرهنگی دانشجویان پرداخت. یافته ها حاکی است که بخش عمده دانشجویان نیازهای اجتماعی را عمده نیازهای خود دانسته اند. آنان همچنین قابلیت حضور و تعامل اجتماعی در شبکه های اجتماعی را عمده ترین نیاز خود دانسته اند.

با توجه به توضیحات بالا و تاکید بر نیازهای جوانان و به ویژه دانشجویان دوره های کارشناسی در دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور، پژوهش حاضر بر آن است تا به این سوال پاسخ دهد که نیازهای فرهنگی، آموزشی و پژوهشی که ترکیبی از نیازهای دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور است، کدامند؟

1. Jing veng
2. Lee Kuang Wu
3. Ashley frost
4. An Ran and Viv Edward
5. Terry Greene
6. Brendan Bartram

روش پژوهش

جامعه ی آماری و روش نمونه گیری

در این پژوهش جامعه ی آماری کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور می باشند. نمونه آماری ۴۶۱۵ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی مناطق ۱۲ گانه دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور را شامل می شود که به وسیله نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای، ۲۱ واحد دانشگاهی به عنوان نمونه انتخاب شده اند. برای نمونه گیری به نسبت دانشجویان شاغل به تحصیل در هر منطقه دانشگاهی تعداد نمونه مشخص شده و سپس بسته به جمعیت هر واحد دانشگاهی در هر منطقه دانشگاهی، تعداد دانشجوی کارشناسی تعیین شد. و در نهایت در هر واحد دانشگاهی نمونه گیری شده، به نسبت رشته و جنسیت به صورت تصادفی طبقه ای آزمودنی ها انتخاب و پرسشنامه ها بین آنها توزیع گردید.

ابزار پژوهش

برای تحقق اهداف مورد نظر این پژوهش و تعیین نیازهای فرهنگی، آموزشی و پژوهشی دانشجویان یک پرسشنامه محقق ساخته با مقیاس لیکرتی پنج درجه ای ۳۴ ماده ای ساخته شد. برای ساخت و تدوین این پرسش نامه ۳ محور اصلی در رابطه با نیازهای فرهنگی، آموزشی و پژوهشی دانشجویان شناسایی شد. سپس پرسشنامه ای با ۳۴ ماده به سبک لیکرت ۵ درجه ای تهیه گردید. جهت اعتبار یابی آزمون، ۴۰۰ نفر از آزمودنی هایی که به عنوان نمونه انتخاب شدند و مورد آزمون قرار گرفتند. پاسخ های به دست آمده با استفاده از تحلیل عامل و باروش چرخشی واریماکس مورد تحلیل قرار گرفتند. بر این اساس تعداد گویه ها و مؤلفه ها بدون تغییر باقی ماند. معیار باقی ماندن گویه ها در پرسشنامه داشتن حداقل بار عاملی ۰/۴ بود. نتایج آزمون $KMO = ۰/۹۳۹$ و آزمون بارتلت برای بررسی کرویت داده ها $Bartlett = ۶۹۱۸۵/۱۹$ ، $P < ۰/۰۰۰۱$ ، معنی دار و رضایت بخش بوده است. مقدار ارزشهای ویژه و درصد واریانس قابل توجیه به ترتیب برای عامل پژوهشی ۱۰/۱۴ و ۹/۸۵، برای عامل آموزشی ۶/۷۷ و ۶/۵۷ و برای عامل فرهنگی ۵/۴۳ و ۵/۲۰ می باشد. همچنین مجموع ارزش ویژه برای سه عامل ۲۲/۳۴ و مجموع درصد واریانس برای سه عامل ۲۱/۶۷ می باشد؛ که همگی نشان دهنده ی اعتبار مناسب ابزار هستند. همچنین مقدار پایایی محاسبه شده برای پرسشنامه فوق، با استفاده از روش ضریب همسانی درونی محاسبه شده یا آلفای کرونباخ ۰/۹۳ و روش دو نیمه کردن ۰/۷۰ به دست آمد که هر دو مقدار قابل قبول و معنی دار می باشد.

یافته های پژوهش

سوال ۱ پژوهش: مهمترین نیازهای فرهنگی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی کدامند؟ در جدول زیر گویه های مربوط به خرده مقیاس نیازهای فرهنگی ذکر شده اند. از ۹ گویه خرده مقیاس فوق، ۸ گویه میانگینی بالاتر از میانگین جامعه دارند و دارای تفاوت معنی داری با آن هستند، که همگی در سطح $P < ۰/۰۰۱$ معنی دار شده اند (t های محاسبه شده از حداقل ۵/۹ تا حداکثر ۱۱۵/۵ بدست آمده اند) نیازهای فوق به ترتیب اولویت استخراج شده و در جدول زیر می توان آنها را مشاهده کرد.

آنچه که در بیان و ارائه نتایج قابل ذکر است اینکه ترتیب و اولویت انتخاب گویه های مربوط به نیازهای فرهنگی توسط آزمودنی ها در واحدهای دانشگاهی مورد پژوهش تقریباً مانند هم و به یک شیوه بوده (به جز چند مورد) که به همین علت یک جدول برای کل آزمودنی ها ارائه شده و از ذکر جداول به تفکیک برای واحدهای دانشگاهی مورد پژوهش صرف نظر شده است. ضمناً گویه هایی که دارای میانگینی پایین تر از میانگین جامعه بوده و تفاوت معنی داری با میانگین جامعه نداشته اند در اینجا ذکر نشده اند.

جدول ۱: مهمترین نیازهای فرهنگی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور

شماره اولویت	نیازهای فرهنگی	فراوانی درصدی
۱	باید به کارکنان دانشگاه آموزش داده شود تا در ارتباط با دانشجویان حرمت و شان دانشجویان را حفظ کنند	۹۴
۲	فراهم کردن امکاناتی برای تشکیل انجمن های صنفی برای دانشجویان ضروری است	۹۰/۵
۳	برنامه های فرهنگی دانشگاه باید در جهت استحکام نظام خانواده باشد	۹۰/۴
۴	هویت خرده فرهنگ های ایران باید در برنامه ریزی فرهنگی لحاظ شود	۸۷/۲
۵	ضروری است برنامه هایی توسط متولیان فرهنگی دانشگاه در جهت ترویج زبان فارسی در نظر گرفته شود	۸۶/۵
۶	دانشگاه باید جهت حذف خرده فرهنگ های موجود در نیل به یک فرهنگ واحد ایرانی تلاش کند	۸۲/۲
۷	دانشگاه بایستی جهت بقا و استمرار لهجه های زبان فارسی برنامه ریزی داشته باشد	۸۰/۸
۸	برخورد کارکنان اداری-آموزشی دانشگاه با دانشجویان مناسب است	۷۳/۸

به طوریکه در جدول فوق دیده می شود بیشترین نیازهایی را که دانشجویان در این زمینه انتخاب کرده اند به ترتیب اولویت گویه مربوط به رعایت حرمت و شان دانشجو توسط کارکنان دانشگاه، فراهم کردن امکاناتی برای تشکیل انجمن های صنفی برای دانشجویان، داشتن برنامه های فرهنگی در دانشگاه برای بالا بردن استحکام نظام خانواده و اجرای برنامه هایی توسط متولیان فرهنگی برای ترویج زبان فارسی در دانشگاه ها می باشد.

سوال ۲ پژوهش: مهمترین نیازهای آموزشی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی کدامند؟
با مراجعه به جدول زیر می توان مهمترین نیازهای مربوط به خرده مقیاس نیازهای آموزشی را مشاهده کرد. از آنجایی که تعداد گویه های خرده مقیاس فوق ۱۵ عبارت بود، با توجه به مقادیر t محاسبه شده برای آنها، همگی در سطح $p < 0.001$ معنی دار بوده و با میانگین جامعه تفاوت معنی داری نشان دادند، البته همه میانگین ها بالاتر از میانگین جامعه هستند (مقادیر t محاسبه شده نیز بین ۳۴/۳ تا ۱۱۷/۱۲ بدست آمدند). ترتیب و اولویت بندی خرده مقیاس نیازهای آموزشی در جدول زیر آمده اند.

جدول ۲: مهمترین نیازهای آموزشی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور

شماره اولویت	نیاز های آموزشی	فراوانی درصدی
۱	دانشگاه باید زمینه های شغلی و حرفه ای هر رشته را به جامعه معرفی کند	۹۵
۲	باید جلسات پرسش و پاسخ بین مسولان و دانشجویان در مکان های مناسب در هر دانشگاه برگزار شود	۹۴/۸
۳	برنامه های درسی و سر فصل های دروس دانشگاهی به نحوی بایستی تنظیم شوند که پاسخگوی نیاز های جامعه باشند	۹۴/۳
۴	تشکیل جلسات دانشجویان	۹۴/۱
۵	تشکیل جلسات نمایندگان دانشجویان برای طرح مسائل و مشکلات با ریاست دانشگاه ضروری است	۹۳/۹
۶	برای فعال کردن بیشتر دانشجویان باید امکاناتی برای تشکیل همایش های علمی دانشجویان فراهم شود	۹۳/۷
۷	ضروری است مجلات و نرم افزار های اطلاعاتی متنوع از طریق کتابخانه های دانشگاه در اختیار دانشجویان قرار داده شود	۹۳/۷
۸	ضروری است کتابخانه های دانشکده ها به کتاب های مورد نیاز و به روز دانشجویان تجهیز شوند	۹۳/۵
۹	باید از نمایندگان دانشجویان در مورد زمان برگزاری امتحانات نظر خواهی شود	۹۲/۴
۱۰	دانشجویان باید در برنامه ریزی های آموزشی دخالت داده شوند	۹۲/۲
۱۱	دانشجویان در خوبگاه ها بایستی از امکانات کتابخانه برخوردار شوند	۹۱/۲
۱۲	دانشجویان در خوبگاه ها بایستی از امکانات رایانه ای برخوردار شوند	۹۱
۱۳	سالن های اجتماعات دانشگاه ها بایستی دارای امکانات و تجهیزات دیداری و شنیداری مناسب باشد.	۹۰/۷
۱۴	برگزاری انتخاب برای انتخاب نمایندگان تشکل های دانشجویی ضروری است	۹۰/۱
۱۵	دانشجویان متاهل بایستی از امکانات خوابگاهی مستقل با امکانات ویژه برخوردار شوند	۸۷/۸

با مشاهده جدول فوق و بررسی گویه های مربوط به خرده مقیاس نیاز های آموزشی می توان به این نتیجه رسید که بیشترین نیازی را که دانشجویان در این زمینه انتخاب کرده اند مربوط به معرفی زمینه های شغلی و حرفه ای هر رشته به جامعه توسط دانشگاه، برگزاری جلسات پرسش و پاسخ بین مسولان و دانشجویان در مکان های مناسب در هر دانشگاه، تنظیم برنامه های درسی و سر فصل های دروس دانشگاهی به نحوی که پاسخگوی نیاز های جامعه باشند و البته بعد از آن نیاز به داشتن جلساتی با ریاست دانشگاه و .... را انتخاب کرده اند.

سوال ۳ پژوهش: مهمترین نیازهای پژوهشی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی کدامند؟

جدول زیر گویه های مربوط به خرده مقیاس نیاز های پژوهشی را نشان می دهد. این خرده مقیاس ۱۰ عبارت دارد که میانگین همگی آنها بالاتر از میانگین جامعه بوده و در سطح $p < 0.001$ ، معنی داری آنها با میانگین جامعه مورد تایید قرار گرفت. گویه های خرده مقیاس نیاز های پژوهشی به ترتیب اولویت در جدول آمده اند.

جدول ۳: مهمترین نیازهای پژوهشی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور

شماره اولویت	نیاز های پژوهشی	فراوانی درصدی
۱	ضروری است کتابخانه های دانشگاه به امکانات مجهز اطلاع رسانی تجهیز شوند	۹۴/۱
۲	باید در دانشگاه آزمایشگاه های متناسب با رشته تحصیلی دانشجویان وجود داشته باشد	۹۴
۳	باید دانشجویان برای انجام پژوهش و تکالیف درسی به راحتی به شبکه اینترنت دسترسی داشته باشند	۹۳/۹
۴	باید امکانات مورد نیاز برای انجام پژوهش در دانشکده ها در اختیار دانشجویان قرار داده شود	۹۳/۸
۵	باید امکانات موجود در آزمایشگاه برای انجام پژوهش مناسب باشند	۹۳/۵
۶	باید برای انجام پژوهش سایت های کامپیوتری مناسب در اختیار دانشجویان قرار داده شود	۹۳/۴
۷	برای برگزاری همایش ها و سمینار های دانشجویی ضروری است مکان های مناسبی در اختیار دانشجویان قرار داده شود	۹۳/۳
۸	باید امکانات دیداری و شنیداری برای کارهای عملی در اختیار دانشجویان قرار گیرد	۹۲/۹
۹	باید امکانات دیداری و شنیداری برای کارهای فوق برنامه در اختیار دانشجویان قرار داده شود	۹۲
۱۰	بایستی مهمترین ملاک برای انتخاب دانشجوی نمونه فعالیت های درسی، پژوهشی و اجتماعی باشد	۹۱/۲

بررسی اولویت بندی گویه های مربوط به خرده مقیاس نیاز های پژوهشی در جدول فوق نشان می دهد که بیشترین نیازی را که دانشجویان در این زمینه انتخاب کرده اند مربوط به تجهیز کردن کتابخانه ها به امکانات اطلاع رسانی، داشتن آزمایشگاه های متناسب با رشته تحصیلی، دسترسی آسان به اینترنت، فراهم کردن امکانات مورد نیاز برای انجام پژوهش در دانشکده ها و ... می باشد که به ترتیب در جدول مذکور آمده اند.

سوال ۴ پژوهش: آیا بین نیازهای فرهنگی، آموزشی و پژوهشی دانشجویان تفاوت وجود دارد؟

جدول ۴: مقایسه ی نیازهای فرهنگی، آموزشی و پژوهشی

مجموع مجذورات	درجه ی آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
۳۶۲۲۴۴۲/۰۱۱	۲	۱۸۱۱۲۲۱/۰۰۵	۵۳۷۲۵/۷۴۶	۰/۰۰۱
۳۹۲۷۴۸/۸۴۶	۱۱۶۵۰	۳۳/۷۱۲		
۴۰۱۵۱۹۰/۸۵۶	۱۱۶۵۲			کل

نتایج جدول فوق حاکی از آن است که با توجه به F بدست آمده، بین نیازهای فرهنگی، آموزشی و پژوهشی تفاوت معناداری وجود دارد؛ بر این اساس جهت روشن شدن وجود تفاوت بین نیازها از روش پیگیری شفه استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۵ قید گردیده است.

جدول ۵: نتایج آزمون پیگیری شفه

متغیر	فرهنگی	آموزشی	پژوهشی	سطح معناداری
فرهنگی		۴۳/۷۵۹۱*	۲۲/۴۴۹۱*	۰/۰۰۱
آموزشی	۴۳/۷۵۹۱*		۲۱/۳۱۰۱*	۰/۰۰۱
پژوهشی	۲۲/۴۴۹۱*	۲۱/۳۱۰۱*		۰/۰۰۱

با توجه به جدول بالا، آزمون شفه نشان می دهد که بین نیازهای فرهنگی با نیازهای آموزشی و پژوهشی تفاوت معناداری وجود دارد. بین نیازهای آموزشی با نیازهای فرهنگی و پژوهشی نیز تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین تفاوت بین نیازهای پژوهشی با نیازهای فرهنگی و آموزشی نیز معنادار می باشد.

سوال ۵ پژوهش: آیا بین نیازهای فرهنگی دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد؟
نتایج مقایسه میانگین ها مربوط به سوال ۵ پژوهش در جدول زیر آمده است.

جدول ۶: مقایسه نیازهای فرهنگی در دانشجویان پسر و دختر

متغیر	آزمودنی ها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	t	df	P
نیازهای فرهنگی	پسر	۱۷۵۴	۲۲/۰۷	۳/۶	-۳/۰۱	۳۶۸۸	۰/۰۰۱
	دختر	۱۹۳۶	۲۲/۴۲	۳/۳۹			

با توجه به داده های جدول فوق، t محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده ($p < 0/001$) می توان به این نتیجه رسید که بین نیازهای فرهنگی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد. به عبارتی می توان چنین بیان کرد که نیازهای فرهنگی دانشجویان دختر و پسر با هم تفاوت دارند، که این تفاوت در سطح $P < 0/001$ معنی دار می باشد که دانشجویان دختر دارای میانگین بالاتری نسبت به پسرها هستند و پاسخ به سوال ۴ پژوهش مثبت است.

سوال ۶ پژوهش: آیا بین نیازهای آموزشی دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد؟
نتایج مقایسه میانگین ها مربوط به سوال ۶ پژوهش در جدول زیر آمده است.

جدول ۷: مقایسه نیازهای آموزشی در دانشجویان پسر و دختر

متغیر	آزمودنی ها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	t	df	P
نیازهای آموزشی	پسر	۱۶۰۴	۶۵/۶	۸/۰۷	-۴/۱۶	۳۳۳۸	۰/۰۰۱
	دختر	۱۷۳۶	۶۶/۶۷	۶/۷۷			

با مشاهده داده های جدول فوق، t محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده ($p < 0/001$) می توان به این نتیجه رسید که بین نیازهای آموزشی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود

دارد. به عبارتی می توان چنین بیان کرد که نیازهای آموزشی دانشجویان دختر و پسر با هم تفاوت دارند که میانگین دانشجویان دختر بیشتر از پسر ها است. این تفاوت در سطح $P < 0/001$ معنی دار می باشد و پاسخ به سوال ۵ پژوهش مثبت است.

سوال ۷ پژوهش: آیا بین نیازهای پژوهشی دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد؟
نتایج مقایسه میانگین ها مربوط به سوال ۷ پژوهش در جدول زیر آمده است.

جدول ۸: مقایسه نیازهای پژوهشی در دانشجویان پسر و دختر

متغیر	آزمودنی ها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	t	d.f	P
نیازهای پژوهشی	پسر	۱۷۸۵	۴۴/۴۵	۶/۳	-۳/۷۱	۳۷۸۸	۰/۰۰۱
	دختر	۲۰۰۵	۴۵/۱۶	۵/۴			

نتایج جدول فوق نشان می دهد که با توجه به t محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده ($p < 0/001$) می توان به این نتیجه رسید که بین نیازهای پژوهشی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد. به عبارتی می توان بیان کرد که احتمالاً نیازهای پژوهشی دانشجویان دختر بیشتر از دانشجویان پسر است، این تفاوت در سطح $P < 0/001$ نیز معنی دار است و پاسخ به سوال ۶ پژوهش مثبت می باشد.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر به منظور بررسی نیازهای فرهنگی آموزشی و پژوهشی دانشجویان رشته های کارشناسی دانشگاه های آزاد اسلامی در سراسر کشور انجام پذیرفته است. آزمودنی ها در پاسخ های خود به گویه های پرسشنامه که در قالب ۳ خرده مقیاس تنظیم گردیده است بالاترین فراوانی پاسخ کاملاً موافقم را به گویه ۲ تحت عنوان "باید به کارکنان دانشگاه آموزش داده شود تا در ارتباط با دانشجویان حرمت و شأن دانشجویان را حفظ کنند" و سپس به گویه ۹ که بیان می دارد "دانشگاه باید زمینه های شغلی و حرفه ای هر رشته را به جامعه معرفی کند" و گویه ۱۰ با عنوان "ضروری است کتابخانه های دانشگاه به امکانات مجهز اطلاع رسانی تجهیز شوند"، اختصاص داده اند. آنان از طرفی کمترین موافقت خود را به ترتیب به گویه های ۴ (برخورد کارکنان اداری - آموزشی با دانشجویان مناسب است)، گویه ۱۳ (دانشجویان متأهل بایستی از امکانات خوابگاهی مستقل با امکانات ویژه برخوردار شوند) و گویه ۱ (بایستی ملاک برای انتخاب دانشجوی نمونه فعالیت های درسی، پژوهشی و اجتماعی باشد) اعلام نموده اند. حفظ حرمت و شأن دانشجویان که در گویه ۲ مورد تأکید دانشجویان قرار گرفته است با نیاز به احترام در سلسله مراتب نیازهای پایین تر یا نیازهای رشد ابراهام مازلو (اسلاوین ۱۹۹۴) مطابقت دارد؛ نتایج همچنان نشان می دهد که نیازهای دانشجویان در تقسیم بندی نیازهای عالی تر (نیاز به دانستن، زیبا ساختن و خودشکوفایی) و نیازهای پایین تر (نیازهای زیستی، نیازهای ایمنی و امنیت و وابستگی یا تعلیق و احترام)، در دو مورد مربوط به نیازهای عالی و در یک مورد در صدر نیازهای کمبود قرار گرفته اند.

اینکه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی خرده مقیاس آموزشی را بعنوان بالاترین خرده مقیاس انتخاب نموده اند، از یک طرف نشان دهنده شوق و علاقمندی متقاضیان تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی به مسائل آموزشی در کشور می باشد و از سوی دیگر میزان علاقمندی جوانان ایرانی را به یادگیری و آموزش دانشگاهی هویدا می سازد که جای تأمل و سرمایه گذاری لازم بر روی این میزان علاقمندی جوانان کشور برای بهره برداری مطلوب علمی و آموزشی را مورد تأکید قرار می دهد.

دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی خرده مقیاس نیازهای پژوهشی را بعنوان اولویت دوم نیازمندی های خود دانسته اند که این امر برجستگی فرهنگی دانشجویان و علاقمندی آنان به تحقیق را معلوم می سازد، این علاقمندی که در قالب نیازهای فرهنگی رخ نموده است می تواند دستمایه سرمایه گذاری های عظیم تحقیقاتی برای جوانان دانشگاهی در کشور را ایجاد نماید.

خرده مقیاس فرهنگی بعد از خرده مقیاس پژوهشی در رتبه سوم قرار گرفته است، هر چند که درصد فراوانی آن تفاوت زیادی با رتبه های قبلی ندارد. این امر بیان گر آن است که دانشجویان در درجه اول دانشگاه را محیط دانش اندوزی، کسب علم و انجام پژوهش می شناسند و چنانچه اولویت های کسب علم و پژوهش انجام پذیرد برنامه های فرهنگی را مد نظر قرار می دهند.

دانشجویان در خرده مقیاس های آموزشی، نیاز خویش را ضرورت معرفی زمینه های شغلی و حرفه ای رشته های مختلف دانشگاهی به جامعه دانسته اند و این امر از یک سو نیاز آنان را به دانستن خود و کسب اطلاع از زمینه های شغلی و حرفه ای در جامعه برای معرفی رشته های دانشگاهی قبل از ورود به دانشگاه مؤکد می سازد؛ که در سلسله مراتب نیازهای مازلو با نیازهای عالی تر یا نیازهای رشد تطابق دارد و از سوی دیگر نیاز به دانستن برای جامعه به منظور آشنایی با زمینه های شغلی و حرفه ای رشته های مختلف دانشگاهی مورد توجه قرار داده اند که آنهم در سلسله مراتب نیازهای مازلو جزء نیازهای عالی تر یا نیازهای رشد می باشد. در خرده مقیاس پژوهشی نیز دانشجویان نیاز خویش را ضرورت تجهیز کتابخانه های دانشگاهی به امکانات مجهز اطلاع رسانی دانسته اند که بیانگر علاقمندی به دانستن و برخورداری از محصولات بیشتر فرهنگی می باشد. در نیاز فرهنگی دانشجویان، مهمترین گویه نیاز به احترام به شأن دانشجو توسط کارکنان واحدهای دانشگاهی است. در نیاز اجتماعی دانشجویان، تأکید به آشنایی مهارتهای زندگی، سلامت روانی و مهارت های ارتباطی آنان از طریق تشکیل کارگاه هایی جهت آموزش را نشان میدهد، که امروزه به عنوان مهمترین نیازهای دوره جوانی از آن یاد می شود، شریعتمداری (۱۳۷۰) برقراری روابط جدید و صحیح با همسالان خود و آمادگی برای ازدواج و تشکیل خانواده، توسعه و رشد مهارت های عقلانی و درک امور لازم جهت دارا شدن صلاحیت های مدنی یا اجتماعی را از وظایف عمده مربوط به رشد در دوره جوانی برشمرده است.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر پیشنهادات زیر ارائه می گردد:

۱- در بین خرده مقیاس های سهگانه، خرده مقیاس نیازهای آموزشی با فراوانی ۹۴/۷۵٪ در صدر نیازهای دانشجویان قرار گرفته اند، بنابراین شایسته است مسئولان واحدهای دانشگاهی آزاد اسلامی مهمترین اولویت خویش را مصروف ساماندهی مطلوب شرایط آموزشی نمایند و به ویژه با توجه به

خواست دانشجویان که مهمترین نیاز آموزشی خویش را معرفی زمینه های شغلی و حرفه ای هر رشته برای جامعه توسط دانشگاه دانسته اند، اهتمام لازم در این خصوص را به انجام رسانند.

۲- نیازهای پژوهشی هم در بین خرده مقیاس های سهگانه پژوهش حاضر با فراوانی ۹۴/۳۲٪ در اولویت دوم نیازها ذکر شده دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی در سراسر کشور قرار گرفته اند. این امر نشان از علاقمندی و نیازمندی آنان به دسترسی مناسب به منابع کسب اطلاعات علمی - پژوهشی می باشد. شایسته است در همین راستا متولیان و برنامه ریزان دانشگاهی مبتنی بر این ضرورت بالنده، سرمایه گذاری های لازم را انجام دهند و اقدامات مؤثر و مثبتی همچون فراهم نمودن جدیدترین منابع علمی - پژوهشی، خلق زمینه های نوین پژوهش، ارائه پاداشهای معنوی و مادی در ازای انجام فعالیتهای پژوهشی برتر دانشجویان و... را در برنامه های خود لحاظ نمایند.

۳- سومین اولویت نیازهای دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی نیازهای فرهنگی است (بافراوانی ۹۴/۱٪)، شایسته است متولیان و برنامه ریزان دانشگاه در تأمین این نیاز بحق دانشجویان دوره های آموزشی لازم برای کارکنان را نه تنها در جهت تأمین شأن و حرمت دانشجویان بلکه در جهت ارائه سرویس های مناسب و کیفی در چارچوب مسئولیت هایشان به دانشجویان برنامه ریزی فرمایند؛ همچنین تدوین تمهیدات تشویقی برای کارکنان نمونه از دیدگاه دانشجویان نیز می تواند به عنوان یک فعالیت ترغیبی جهت ارائه خدمات بهتر کارکنان به دانشجویان مورد استفاده قرار گیرد.

منابع

- آقازاده، محرم، عصاره، علیرضا، ۱۳۸۸، نظریه های جهانی شدن آموزش و پرورش از دیدگاه چنگ و استلزامات آنها برای برنامه درسی و آموزش، فصل نامه ی مطالعات برنامه درسی، انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، سال چهارم، شماره ی ۱۵، زمستان ۱۳۸۸
- احمدی، خدابخش، حبیبی، مهدی، سوری، فاطمه، بیگدلی، زهرانبی پور اشرفی، سید مهدی (۱۳۸۷) "مقایسه آسب پذیری فرهنگی و اجتماعی دختران و پسران". مجله علوم رفتاری، دوره ۲، شماره ۳: صفحات ۲۳۰-۲۲۱.
- اسماعیلی، رضا؛ ربیعی، کامران؛ ۱۳۸۷؛ «سنجش نیازهای فرهنگی اجتماعی دختران دانش آموز شهر اصفهان»، فصلنامه علمی - پژوهشی شورای فرهنگی اجتماعی زنان، شماره ۴۱، پاییز ۱۳۸۷.
- اقدسی، مریم، ۱۳۸۱؛ «بررسی راهکارهای مشارکت اعضای هیأت علمی دانشکده های علوم تربیتی دانشگاه های دولتی شهر تهران در برنامه ریزی آموزشی و درسی»، پایان نامه ی کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه علامه طباطبائی تهران.
- بیرو، آلن (۱۳۶۶)، «فرهنگ علوم اجتماعی»، ترجمه: ساروخانی، باقر؛ تهران، انتشارات کیهان.
- پانوف، میشل و میشل پرون، ۱۳۶۸؛ فرهنگ مردم شناسی، ترجمه ی علی اصغر عسکری خانقاه، چاپ اول، تهران: انتشارات ویس.
- جاودانی شاهدین، حمید (۱۳۸۳) در آمدی بر شناخت ابعاد تهاجم فرهنگی و نحوه ی مقابله با آن. نشریه

- حوزه و دانشگاه، شماره ۳۵. <http://www.aviny.com/news/۸۳/۱۱/۲۰/۰۵.aspx>
- حمیدی، فریده (۱۳۷۴). ارائه شاخص های ارزیابی عملکرد آموزش متوسطه به روش دلفی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه الزهرا (س).
- حمیدی، فریده (۱۳۸۴). بررسی مقایسه ای نیازهای جسمانی، عاطفی، اجتماعی و مذهبی نوجوانان مناطق محروم بر اساس جنسیت. فصلنامه علمی - پژوهشی مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران، دوره ۲، شماره ۲، تابستان. صص ۱۷۹-۱۵۹.
- خرازی آذر، زهرا، ۱۳۸۸، نقش دانشگاه آزاد اسلامی در توسعه ی سیاسی، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، معاونت پژوهشی، دفتر گسترش علم.
- روشه، گئی (۱۳۷۶)، «جامعه شناسی تالکوت پارسونز»، ترجمه: نیک گهر، عبدالحسین؛ تهران، انتشارات تبیان.
- ریو، مارشال، ۱۳۸۵، «انگیزش و هیجان»، ترجمه یحیی سید محمدی؛ تهران، انتشارات ویرایش، چاپ هشتم.
- شجاع نوری، الصباح. نوریان، ابراهیم (۱۳۷۹). بررسی میزان موفقیت طرح مشارکت دانشجویان در اداره امور فعالیتهای فوق برنامه در ایجاد پاره ای مهارتهای مورد نیاز مشاغل و اعتماد به نفس در دانشجویان مجری. دانشگاه الزهرا (س).
- شریعتمداری، علی (۱۳۷۰). جامعه و تعلیم و تربیت. چاپ نهم انتشارات سپهر، تهران.
- شعاری نژاد، علی اکبر (۱۳۶۴)، «فرهنگ علوم رفتاری»، تهران، انتشارات امیر کبیر.
- شعبانی فمی، حسین (۱۳۸۰)، «تحلیلی بر فرآیند تعیین نیازهای آموزشی - ترویجی زنان روستایی»، ماهنامه جهاد، ش ۲۴۳، ۲۴۴ و ۲۴۵.
- عارفی، محبوبه، ۱۳۸۳؛ «بررسی برنامه های درسی رشته علوم تربیتی در آموزش عالی ایران و راهکارهای بهبود آن»، مطالعه موردی: گرایش مدیریت آموزشی، تهران: دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
- عبادالله عموقین، جعفر (۱۳۸۰). بررسی نیازهای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز به منابع اطلاعاتی و نقش کتابخانه های دانشگاه در تامین آن نیازها؛ پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شیراز.
- فتحی واجارگاه، کوروش (۱۳۷۵). نیازسنجی در برنامه ریزی آموزشی و درسی. تهران انتشارات اداره کل تربیت معلم و آموزش نیروی انسانی.
- مسجدجامعی، احمد (۱۳۸۷). اصول سیاست فرهنگی جمهوری اسلامی ایران. دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی. <http://www.mohandesifarhangi.com>.
- موحدی، مسعود (۱۳۸۵). تعیین ویژگی های فرهنگ ملی - اسلامی (با نگاهی به ربط این ویژگی ها با توسعه). طرح پژوهشی، شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- مهدوی، محمدصادق (۱۳۷۸)، آسیب شناسی فرهنگی دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی، معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی.

میرزائی، حسینعلی (۱۳۸۱). بررسی نگرش فرهنگی دانشجویان کارشناسی روزانه دانشگاه تبریز و برخی عوامل مرتبط بر آن؛ پایان نامه (کارشناسی ارشد) — دانشگاه تبریز، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی. هرسی، پال؛ بلانچارد، کنث؛ (۱۳۸۲) مدیریت رفتار سازمانی کاربرد منابع انسانی. ترجمه ی علی علاقه بند، چاپ: بیستم، انتشارات: امیر کبیر.

- Bartram, Brendan;(2009); The Socio Cultural Needs of International Students in Higher Education: A Comparison of Staff and Student Views.
- Bradshaw , J . (1967) . The Concept of Social Needs T in Quality Journal of Social Services. No 3 , New Society.
- Hilliard,B. Qin,2004, Globalization, Culture and Education in the new Era, Millennium, Marcelo.
- Kaufman, R (1991) . Strategic Planning in Education. Technomic Publishing.
- Lee Kuang Wu;(2000); A Comparative Analysis of Foreign Student Needs in Taiwan.
- Ran, An; Edward, Viv(2006); Meeting the Needs of chineses students in British Higher Education.
- Sand hu, D. S (1994), “An examination of the psychological needs of the international students: Implications for counselling and psychotherapy”, International Journal for the Advancement of Counselling, 17 (4).
- Stephen, H. , 2006, Global Issues in Higher education , e. Journal U.S.A, Available at: <http://usinfo.state.gov/journals/itgic/0206/ijge/ijge0206.pdf>.
- Suarez, T.M. (1991) . Need Assessment Studies. International Encyclopedia of Curriculum. Pergamon Press . P 433-435.
- Terry, Greene;(2008); Waquoit Bay National Estuarine Research Reserve Cultural Need Assessment, Final Report.

Archive of SID

Investigating the students' cultural, educational and research needs in Islamic Azad University

*Alireza Assareh, PhD

**Naser Seraj Khorami, PhD

**Masoud Boroumand nasab, PhD

***Nasim Hazin, MA

Abstract

This research aimed at investigating the students' cultural, educational and research needs in Islamic Azad University in Iran. Research design was based on descriptive study in terms of the evaluation of students' needs from the above perspectives. Population included the students of 21 universities in 12 districts. The sample population was selected through random multi-stage sampling and finally 4615 participants were selected. The research Instrument included a five-point Likert type researcher-made questionnaire included 34 items in 3 sub categories of cultural, educational and research needs. Data analysis included descriptive and inferential statistics including independent Samples t-test, One-way ANOVA, and Scheffe test. Findings showed that the frequency of cultural needs (94%), educational needs (75/94%), and research needs (1/94%). There was also a significant difference between the three variables from the students' perspectives.

Keywords: cultural, educational, research, needs, Islamic Azad University

* Assistant Professor, Psychology Department, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Iran.

** Assistant Professor, Psychology Department, Dezful Branch, Islamic Azad University, Iran.

***Psychology Instructor, Psychology Department, Dezful Branch, Islamic Azad University, Iran.